

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (HE 51/2024 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sivistysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Henna Närhi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- professori (emeritus) Heikki Kulla
- professori (emeritus) Tarmo Miettinen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2024. Hakemusmaksua ja tilauskoulutusta koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1.8.2025 ja lukuvuosimaksujen suuruutta koskevat 1.8.2026.

Hallituksen esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskeva jakso. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Koska esitys sisältää periaatteellisia kysymyksiä tietojen luovutuksista, hallitus pitää suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valiokunnan lausunto PeVL 32/2024 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan korotettavaksi EU- ja ETA-maiden ulkopuolisilta korkeakouluopiskelijoilta vieraskielisessä tutkintokoulutuksessa perittäviä lukuvuosimaksuja siten, että ne jatkossa kattavat koulutuksen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Lukuvuosimaksujen korottamista koskevan ehdotuksen tavoitteena on vähentää lukuvuosimaksuvelvollisten korkeakouluopiskelijoiden kouluttautumisesta aiheutuvia kustannuksia julkiselle taloudelle.

(2) Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin pitänyt mahdollisena sääntelyä maksujen perimisestä vieraskieliseen ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hyväksytyiltä muulta kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta tai sellaisen valtion kansalaiselta, joka unionin lainsäädännön tai unionia sitovan sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaiseen. Valiokunta piti EU- ja ETA-valtioiden kansalaisten asettamista muiden ulkomaisten kansalaisia edullisempaan asemaan perustuslain 6 §:n 2 momentin estämättä mahdollisena viitaten sääntelyn liittyntöihin Suomea Euroopan unionin jäsenenä sitoviin säädöksiin ja velvoitteisiin ja vastavuoroisuuteen (PeVL 11/2009 vp, s. 7, ks. myös ammattikorkeakoulujen osalta PeVL 13/2009 vp, s. 2). Valiokunnalla ei ole huomauttamista nyt ehdotetusta sääntelystä.

(3) Yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin ehdotetaan lisättäväksi korkeakouluille tiedonsaantioikeus niiden tarvitsemista hakijoiden ja opiskelijoiden oleskelulupatiedoista sekä oikeus antaa tietoja oma-aloitteisesti Maahanmuuttovirastolle.

(4) Perustuslakivaliokunta on arvioinut usein tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 89/2022 vp, kappale 12). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 13/2023 vp, kappale 15). Valiokunnalla ei ole huomauttamista nyt ehdotetusta sääntelystä tästä näkökulmasta.

(5) Perustuslakivaliokunta on (esim. PeVL 19/2024 vp, kappale 7, PeVM 2/2024 vp, kappale 9, PeVL 9/2023 vp, kappale 6) kiinnittänyt huomiota hallituksen esitysten laatimisohjeisiin. Niiden mukaan, jos lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimukseen on epäselvyyttä, esityksen suhdetta perustuslakiin koskevaan jaksoon on otettava säätämisyjärjestysarvion jälkeen omaksi kappaleekseen nimenomainen lausuma, jonka mukaan on suotavaa, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Lausumaa ei ohjeiden mukaan kirjoiteta, ellei esityksen arviointi perustuslakivaliokunnassa ole aidosti tarpeen tulkintaongelman takia. Valiokunta korostaa edelleen, että muissa kuin ohjeissa mainituissa epäselvyytilanteissa tällaista lausumaa ei tulisi sisällyttää perusteluihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

Valiokunnan lausunto PeVL 32/2024 vp

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.

Helsingissä 19.9.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keski-Sarja ps
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen